

Melekût ve sebeplerin hükmü

“Mesnevî-i Nûriye’de Hubab Risâlesinde her şeyin içine melekût, dışına da mülk dendiği beyan ediliyor. Bu hususu açıklar mısınız?”

“Mülk” ve “melekût” Kur’ân’a âit tâbirlerdir. Kur’ân’a göre Cenâb-ı Hak, Mâlikü’l-Mülk (1) olduğu, yani mülk Kendisine ait (2) olduğu ve mülkünde ortak kabul etmeyerek (3), mülkü üzerinde dilediği gibi tasarruf Sahibi bulunduğu gibi; her şeyin melekutü de Kendi elindedir (4).

“Mülk” ve “melekut” tâbirlerini tefsîr eden Bedüzzaman Hazretleri, eşyanın dış yüzünü “mülk”, iç yüzünü ise “melekut” (5) olarak tavsif eder. Saîd Nursî Hazretleri, eşyanın iki yüzünü aynanın iki yüzüne benzetir. Aynanın bir renkli, bir de şeffaf yüzü vardır. Aynanın renkli yüzü muhtelif renklerle karışık ve mattır. Fakat diğer yüzü, şeffaftır, parlaktır, güzeldir, berraktır, nettir.

Bedüzzaman Hazretlerine göre, her şeyin “mülk” ciheti, aynanın renkli ve mat yüzüne benzemektedir. Bizim ünsiyet ettiğimiz, alışa geldiğimiz, ülfet kazandığımız, dostluk kurduğumuz, içli dışlı olduğumuz varlıkların “dış yüzü” bu yüzdür. Bu yüz, binlerce renkler, haller ve tavırlar içindedir. Allah’ın kudretine birer perde hükmünde vaz’ edilen sebepler bu yüzdendir. Aslında her şey doğrudan Allah’ın kudretine bağlı iken araya sebeplerin konulması, Allah’ın izzet ve azametini insanların zâhir nazarlarından korumak içindir. Böylece insanoğlu hikmetini bilmediği bir takım olaylar ve tavırlar karşısında direkt sebepleri sorumlu tutacak, ilk plânda Allah’ın kudretini muâheze etmeyecektir. Bu, Allah’ın izzet ve azametini karşı daha saygın bir tutumdur. Fakat burada azamî dikkat etmeli; hakkı ve yetkisi olmadığı halde sebeplere çok fazla pay vererek, sebeplere olayların birinci derecede etkeni veya -hâşâ- yaratıcısı mânâsı yüklenmemelidir! Zîrâ Allah’ın tevhid ve celâli bu yanılığın aslâ kabul etmemektedir. Çünkü bu yaklaşım Allah’ın birliği esâsına zıttır! Binâenaleyh, sebeplere sadece bir “perde” nazarıyla bakmalı; sebepler perdesi arkasında doğrudan Allah’ın kudreti görülmelidir.

Üstad Saîd Nursî Hazretleri burada Hazret-i Azrâil’in (as) bir hatırasını naklederek meseleye açıklık kazandırır: Kendisine ruhları kabz etmek vazifesi verilen Azrâil Aleyhisselâm, Cenâb-ı Hakk’a demiştir ki: “Bu vazifeyi yürütürken Senin kulların bana küsecekler!”

Cenâb-ı Hak “hikmet” lisânıyla ona demiştir ki: “Seninle kullarımın ortasına

musîbetler ve hastalıklar perdesini bırakacağım! Kullarımın şikâyeti onlara gidecek; sana küsmeyecekler!”

Bedüzzaman Hazretleri’ne göre, nasıl ki hastalıklar ve musîbetler birer perdedirler; ölümün mes’ûliyetini üstlenmektedirler. Ruhların kabz edilmesinde Azrâil Aleyhisselâmın vazifesinde ise hakikî güzellik söz konusudur. Öyle de, Hazret-i Azrâil (as) dahi bir perdedir; ruhların kabzında zâhiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemâline münâsip düşmeyen hallere mercîdir. Azrâil Aleyhisselâm, o memuriyete bir nâzır ve kudret-i İlâhiyeye bir perdeden ibârettir. Çünkü ölümü yaratan, bizzat Cenâb-ı Hak’tır. (6)

Varlıkların diğer yüzü ise “melekût” ve “hakikat” tarafıdır; bu yüz aynanın şeffaf ve parlak yüzü gibidir. Burada her şey şeffaftır, parlaktır, aydınlıktır, güzeldir. Bu yüzde her şey doğrudan, aracısız ve sebepsiz Allah’ın kudretine bağlıdır.

Mülk ile melekût arasında ince ve şeffaf bir perde olduğunu beyan eden (7) Bedüzzaman Hazretleri, mülk ile melekût itibariyle insan ile kalbinin birbirine hem zarf, hem de mazruf olduğunu; yani mülk cihetiyle insanın kalbe zarf, melekût cihetiyle de mazruf bulunduğunu kaydeder. Yani dış bakış açısından kalp insanın içinde; iç bakış açısından ise insan kalbin içindedir. Aynı kâide, Arş ile kâinât arasında da vardır. Arş; Zâhir, Bâtın, Evvel ve Âhir isimlerinin halîta ve karışığıdır. Bu halîtada dâhil olan Zâhir ismi itibariyle Arş mülk, kâinât melekût olmakta; Bâtın ismi itibariyle de Arş melekût, kâinât mülk olmaktadır. Başka bir ifâdeyle, Zâhir ismi nazarıyla bakılırsa Arş zarf, kâinât mazruf; Bâtın ismi gözüyle bakılırsa Arş mazruf, kâinât zarf olmaktadır. (8)

Yani Zâhir ismi varlıkların daha çok dış yüzlerine tecellî ettiği için (9); Arş denilen “iç emirler âlemi” Zâhir ismine göre “mülk”; kâinât denilen “dış şahâdet âlemi” ise Zâhir ismine göre “melekût” hükmündedir. Bâtın ismi için ise, aynı nisbetin aksi geçerlidir. Bu isme göre de, Arş melekût; kâinât mülk hükmünde olmaktadır.

Binâenaleyh; Cenâb-ı Hak hem mülk dediğimiz “dış-görünen” âleme; hem de melekût dediğimiz “iç- görünmeyen-emirler” âlemine muhtelif isimleriyle aynı anda, zamansız hükmetmektedir.

Dipnotlar:

- (1) Âl-i İmrân Sûresi, 3/26;
- (2) En’am Sûresi, 6/73;
- (3) İsrâ Sûresi, 17/111;
- (4) Mü’minûn Sûresi, 23/88; Yâsîn Sûresi, 36/83;

- (5) Sözlür, s. 264; Mesnevî-i Nûriye, 91;
- (6) Sözlür, s. 265;
- (7) Mesnevî-i Nûriye, s. 167;
- (8) Mesnevî-i Nûriye, s. 91;
- (9) Asâ-yı Mûsâ, s. 33